

RIGSOMBUDSMANDEN I GRØNLAND

Dato: 2. juli 2019

Samtlige ministerier mv.

Indberetning fra rigsombudsmanden i Grønland

Valg til Folketinget 5. juni 2019

Ved Folketingsvalget 5. juni 2019 valgtes Aaja Chemnitz Larsen (IA) og Aki-Matilda Høegh-Dam (S) for Grønland.

Alle Inatsisartuts (landstingets) 7 partier havde opstillet kandidater, og der var i alt opstillet 20 kandidater. De 5 kandidater, der fik flest stemmer, var:

1. Aaja Chemnitz Larsen, IA 5.686 stemmer
2. Aki-Mathilde Høegh-Dam, Siumut 3.467 stemmer
3. Aleqa Hammond, Nunatta Qitornai 1.607 stemmer
4. Nivi Olsen, Demokraatit 1.600 stemmer
5. Jens-Erik Kirkegaard, Siumut 1.158 stemmer

Valgdeltagelsen var 49,9 pct., idet 20.615 vælgere ud af 41.344 stemmeberettigede havde afgivet deres stemme. Til sammenligning kan oplyses, at valgdeltagelsen ved de seneste valg til Grønlands Landsting, Inatsisartut, i gennemsnit har ligget omkring 71 pct.

Rigsombudsmanden i Grønland
Indaleeqqap Aqquaa 3
Postboks 1030
3900 Nuuk

Kalaallit Nunaanni Rigsombudsmandi
Telefon: (+299) 32 10 01
Telefax: (+299) 32 41 71
E-mail: riomgr@gl.stm.dk
www.rigsombudsmanden.gl

Resultater af folketingsvalg i Grønland 2007-2019, tal i pct:

	Nov. 2007	Sept. 2011	Juni 2015	Juni 2019
Siumut	31,6	35,6	38,0	29,4
Inuit Ataqatigiit	32,6	40,7	38,3	33,4
Demokraatit	17,9	12,0	9,0	11,0
Atassut	16,0	7,2	7,4	5,3
Partii Naleraq	-	-	5,1	7,6
Nunatta Qitornai	-	-	-	7,8
Samarbejdspartiet	-	-	-	2,5
Stemmeprocent	64,4	57,5	50,4	49,9

Resultater af valg til Folketing, Landsting og kommunalbestyrelser i Grønland fra 2002 og fremefter kan ses på hjemmesiden www.valg.gl.

Omdannelse af Naalakkersuisut

To separate forløb førte i begyndelsen af april til omdannelse af Naalakkersuisut (landsstyret). Det hidtidige medlem af Naalakkersuisut for fangst, fiskeri og landbrug Nikkulaat Jeremiassen (S) trådte tilbage, og partiet Atassut trådte ud af koalitionen, således at Aqqalu Jeremiassen trådte tilbage som naalakkersuisoq (landsstyremedlem) for erhverv og energi og Siverth K. Heilmann trådte tilbage som naalakkersuisoq for natur, miljø og forskning.

Nikkulaat Jeremiassen var under kritik for at have afgivet forskellige oplysninger vedrørende faren for overfiskeri på hellefisk i en skriftlig besvarelse, fra Inatsisartuts talerstol og overfor Inatsisartuts fiskeriudvalg. Sagen gav anledning til, at IA fremsatte en mistillidsdagsorden, som Jeremiassen dog overlevede. Efter at et enigt fiskeriudvalg udtalte, at man havde mistet tilliden til Jeremiassen, valgte denne imidlertid at søge sin afsked.

Aqqalu Jerimiassen kom i modvind, efter at han i et interview i netavisen Sermitsiaq.ag den 4. april gav udtryk for, at han ikke troede på, at klimaforandringerne er menneskeskabte. Han mente i interviewet, at der altid har været naturlige variationer i klimaet, og at dette forhold nu er blevet en lukrativ syssel for klimaforskere og dommedagsprofeter. Han understregede i interviewet, at dette var hans private opfattelse, og at han loyalt ville følge Naalakkersuisuts politik på området; men udtalelserne medførte omgående fordømmelse fra hele det politiske spektrum, og der blev fremsat krav om hans afgang, idet man fandt, at hans udtalelser var til skade for Grønlands omdømme.

Inatsisartut (Grønlands landsting) godkendte 10. april 2019 efter indstilling fra formanden for Naalakkersuisut følgende ny sammensætning af Naalakkersuisut:

Formand for Naalakkersuisut, naalakkersuisoq for natur og miljø Kim Kielsen (S)

Naalakkersuisoq for finanser og nordisk samarbejde Vittus Qujaukitsoq (NQ)

Naalakkersuisoq for boliger og infrastruktur Karl Frederik Danielsen (S)

Naalakkersuisoq for uddannelse, kultur, kirke og udenrigsanliggender Ane Lone Bagger (S)

Naalakkersuisoq for fiskeri, fangst og landbrug Jens Immanuel (S)

Naalakkersuisoq for sundhed, sociale anliggender og justitsområdet Martha Abelsen (S)

Naalakkersuisoq for erhverv, energi og forskning Jess Svane (S)

Naalakkersuisoq for råstoffer og arbejdsmarked Erik Jensen (S).

Mindretalskoalitionen består, efter at Atassut er udtrådt, af Siumut, der råder over 10 mandater, og Nunatta Qitornai, der har ét mandat. Støttepartiet Demokraatit har 6 mandater, således at koalitionen råder over 17 af Inatsisartuts 31 mandater.

Ny medlemmer af Naalakkersuisut

I forbindelse med omdannelsen blev der udpeget to nye medlemmer af Naalakkersuisut:

Naalakkersuisoq for fiskeri, fangst og landbrug **Jens Immanuel** er tidligere borgmester i Upernavik. Han var medlem af Inatsisartut 2013-2018

og fungerede bl.a. som politisk ordfører for Siumut, men opnåede ikke valg ved valg til Inatsisartut i 2018.

Naalakkersuisoq for erhverv og energi **Jess Svane** er tidligere borgmester i Qasigiannnguit og – efter kommunesammenlægningen i 2009 – i storkommunen Qaasuitsup Kommunua. Han var medlem af Inatsisartut fra 2013 til valget i 2018, hvor han blev partiets førstesuppleant. I denne egenskab indtrådte han i Inatsisartut efter valget 2018.

Stor udskiftning på posten som naalakkersuisoq for fiskeri

Udpegningen af Jens Immanuelson som naalakkersuisoq for fiskeri markerer den 10. udskiftning på posten i løbet af 10 år. Politisk kommentator, tidl. direktør for kommunernes landsforening KANUKOKA Martha Labansen, mente i debatprogrammet Oqalliffik på Grønlands Radio, KNR i april, at den store udskiftning på posten er et resultat af en grundlæggende, intern uenighed i Siumut om fiskeripolitikken: én fløj mener, at der af hensyn til erhvervets indtjeningsmuligheder ikke bør forekomme større begrænsninger, mens en anden mener, at der skal fiskes på et bæredygtigt grundlag og i overensstemmelse med den biologiske rådgivning. Hun fremhævede som grundlag for sin vurdering, at Naalakkersuisuts beslutning i december 2018 om en gradvis sænkning af kvoten for det kystnære hellefiskefiskeri med henblik på tilpasning til den biologiske rådgivning omgående blev mødt med kritik af Siumuts Inatsisartutgruppe, med partiets næstformand, Karl Kristian Kruse, som selv er tidligere naalakkersuisoq for fiskeri, i spidsen. Fiskeriet er det primære erhverv i Grønland, og der blev i foråret nedsat en fiskerikommission med repræsentanter for erhvervet og dets organisationer. Kommissionen har til opgave at fremkomme med anbefalinger til en ny fiskerilov og til andre relevante tiltag, der påvirker fiskerisektorens udviklingsmuligheder og kan være med til at sikre, at samfundet får mest mulig gavn af fiskerierhvervet og ressourcen.

Forfatningskommission

Naalakkersuisut (landsstyret) godkendte ultimo marts et nyt kommissorium for forfatningskommissionen. Kommissionen blev nedsat efter beslutning i Inatsisartut i

november 2016, men arbejdet havde ligget stille siden valg til Inatsisartut i april 2018, da der dels var uklarhed om kommissionens sammensætning, dels uenighed om kommissoriet. En fornyet kommission blev nedsat i maj måned. Ny formand er medlem af Inatsisartut **Doris J. Jensen**, Siumut, og ny næstformand er Kuupik V. Kleist, som er udpeget af IA.

Foto: Sermitsiaq

Kommissionen har yderligere 5 medlemmer, som repræsenterer Inatsisartuts øvrige partier. Forfatningskommissionen skal aflevere et udkast til en grønlandsk forfatning på Grønlands nationaldag i 2021. Udkastet skal herefter forelægges for Inatsisartut under dets efterårssamling samme år. I forbindelse med nedsættelse af kommissionen oplyste naalakkersuisoq for finanser, Vittus Qujaukitsoq, til Grønlands Radio KNR, at der ikke er truffet beslutning om, hvorvidt udkastet skal sendes til folkeafstemning, men at det er Inatsisartut, der skal træffe beslutning om det videre forløb, når kommissionen har afsluttet sit arbejde.

10 år med selvstyre

På Grønlands nationaldag, den 21. juni, fejredes 10-året for indførelse af selvstyreordningen. Formand for Naalakkersuisut, Kim Kielsen, beskrev i en udtalelse på dagen selvstyreordningen som 'et delmål' på vejen mod selvstændighed: ” *Efter ti år med Selvstyre er det nu på tide, at vi som folk mere målrettet diskuterer og vurderer, hvordan vi tager de næste skridt frem, og hvordan vi hver især tager et ansvar. Et af de mål som trænger sig mest på er, at vi som borgere uden undtagelse tager ansvar og udvider vores*

kompetencer.” Han gjorde det samtidig klart, at der er en lang række forudsætninger, der skal opfyldes, førend selvstændighed kan blive en realitet, herunder vedrørende økonomi, uddannelse og på det sociale område. Under henvisning til, at der fortsat udestår mere end 30 områder, som kan overtages under selvstyreloven, sagde han: ” *Mange myndighedsområder mangler vi stadig at hjemtage fra Danmark. Det er vigtigt i den henseende, at befolkningen til den tid er parate og klar til at løfte den opgave det kræver at overtage de resterende ansvarsområder. For hvad er egentlig formålet med at overtage myndighedsområder blot for at hjemtage dem – når det blot medfører, at vi må tilkalde endnu flere medarbejdere fra udlandet for at klare den øgede mængde af opgaver? Der er mange ting, vi må overveje og gennemtænke nøje, før vi tager de næste skridt.*” Formanden for Naalakkersuisut opfordrede derfor til, at alle borgere tager ansvar og bidrager aktivt til udviklingen: ” *Hvis vi skal overkomme de store problemer og svagheder, vi har i befolkningen, skal vi allesammen deltage i de tiltag der tages for at løse dem. Såfremt alle opgaver i et selvstændigt Grønland skal varetages af befolkningen selv, skal vi styrke vores arbejdsevne og højne uddannelsesniveaet.*”

Selvstyret køber AirGreenland

I forbindelse med aftale mellem regeringen og Naalakkersuisut om dansk engagement i lufthavnsprojektet i Grønland og styrket erhvervssamarbejde mellem Danmark og Grønland, som blev indgået 10. september 2018, blev der indgået en hensigtserklæring om omlægning af ejerstrukturen i AirGreenland A/S, således at selvstyret skulle købe statens aktier i luftfartsselskabet. Ejerskabet har hidtil været fordelt mellem staten med 25 pct., SAS med 37,5 pct. og selvstyret med 37,5.

Naalakkersuisut meddelte 29. maj, at man havde gennemført købsaftaler med staten og SAS og derved overtaget hele ejerskabet af AirGreenland A/S. Det fremgik af Naalakkersuisuts korte pressemeddelelse, at købet finansieres gennem udbyttebetaling fra AirGreenland, men der er ikke oplyst yderligere om købet. Det er fremgået af den grønlandske presse, at statens og SAS' aktier samlet er vurderet til 461 mio. kr., og SAS har i en pressemeddelelse oplyst, at selvstyret betaler 277 mio.kr for SAS' aktieandel.

Tasiilaq-sag

DR-dokumentaren ”Byen hvor børn forsvinder”, som vistes 6. maj 2019 på DR2, skabte voldsom debat i Grønland. Dokumentaren satte fokus på, at hvert 3. barn i Tasiilaq på Grønlands østkyst har været udsat for seksuelt misbrug, og at hvert andet barn har en socialsag ved kommunen, Kommuneqarfik Sermersooq. Den fremstillede yderligere et tragisk billede af et samfund, hvor hver femte indbygger dør af selvmord.

Som reaktion på udsendelsen fremsatte et flertal i Inatsisartut bestående af samtlige partier uden for landsstyrekoalitionen et beslutningsforslag, der pålagde Naalakkersuisut at rette henvendelse til den danske stat med anmodning om hjælp til at hjælpe børnene i Tasiilaq og resten i Grønland. Naalakkersuisoq for sociale anliggender, Martha Abelsen, fastslog under behandlingen af beslutningsforslaget, at der allerede eksisterer et udstrakt samarbejde med danske myndigheder på området, bl.a. via den danske satspuljeaftale på social- og indenrigsområdet 2017-2020, hvor der blev der afsat i alt 10 mio. kr. i årene 2017-2020 til understøttelse af selvstyrets indsats over for udsatte børn og unge i Grønland. Hun anførte videre, at der var behov for bæredygtige og langsigtede løsninger, som ikke kunne opnås gennem hurtige indgreb udefra: ” *Erfaringen med samarbejdet er, at danske fagpersoner uden kendskab til grønlandske forhold kan løse nogle udfordringer på socialområdet på kort sigt, men når de forlader landet igen, så er problemerne ikke løst på længere sigt. Derfor arbejder [grønlandske og danske] myndigheder på en bæredygtig udvikling af området, som giver grønlandske myndigheder forudsætningerne for at håndtere området alene på sigt.* ”

Martha Abelsen besøgte Tasiilaq i slutningen af maj. På et pressemøde medio juni oplyste hun, at Naalakkersuisut i samarbejde med kommunerne arbejder med at konkretisere,

hvilken hjælp man skal bede om fra Danmark som opfølgning på pålægget fra Inatsisartut. Hun har primo juli haft indledende møder med social- og indenrigsministeren og justitsministeren om sagen.

Naalakkersuisut har i en årrække haft fokus på børns vilkår og har igangsat en række tværsektorielle initiativer vedrørende seksuelle overgreb og misbrug, herunder strategien Killiliisa. Strategien løber 2018-2022 og har bl.a. til formål at reducere antallet af seksuelle overgreb mod børn og unge for hver fødselsårgang med intentionen om, at 2022 bliver en overgrebsfri årgang, og at sikre den bedst mulige hjælp og støtte til alle borgere, der er berørt af seksuelle overgreb.

Naalakkersuisut har endvidere oprettet en rådgivningslinje, Tusanna, som giver ofre for overgreb eller personer med selvmordstanker mulighed for at søge hjælp. Der arbejdes yderligere med en handlingsplan mod omsorgssvigt af børn og unge, som ventes forelagt på Inatsisartuts efterårssamling 2019.

Det oplystes i slutningen af maj, at Kommuneqarfik Sermersooq, Grønlands Politi og Grønlands Selvstyre har indgået et samarbejde, der har til formål at igangsætte en samlet og koordineret indsats for forebyggelse, nedbringelse og behandling af seksuelle overgreb mod børn i Tasiilaq.

Borgmester træder tilbage

Borgmester i Kommuneqarfik Sermersooq Asii Chemnitz Narup meddelte 11. juni, at hun med øjeblikkelig virkning trådte tilbage fra posten. Der opstod i kølvandet på Tasiilaq-

sagen uenighed mellem Naalakkersuisut og kommunerne, idet Naalakkersuisut dels luftede muligheden for at fratage kommunerne ansvaret for socialområdet, dels angav, at ingen kommuner havde anmodet om hjælp i børne-socialsager. Dette medførte en skarp reaktion fra Narup, som i en pressemeddelelse udtalte: *”Det er på tide at selvstyreformanden træder i karakter. Vi har flere gange henvendt os til Naalakkersuisut, men uden at få den nødvendige hjælp – vi bliver bare slået oveni hovedet med evalueringer og rapporter. Så nu vil Kommuneqarfik Sermersooq gerne samle de relevante aktører og myndigheder – og jeg vil meget gerne opfordre Kim Kielsen og Martha Abelsen til at komme og mødes med borgmestrene om hvad vi skal gøre.”* Denne pressemeddelelse blev fulgt op af en fælles udtalelse fra landets 5 borgmestre, som opfordrede til samarbejde og fælles ansvar, idet *”det ikke bliver muligt at overkomme problemerne uden et tæt, dedikeret og helhjertet samarbejde med Naalakkersuisut og de relevante forvaltninger”*.

Narup delte også sin holdning på de sociale medier, og hun kritiserede i en Facebook-opdatering samarbejdspartneren i kommunalbestyrelsen Demokraatit for i landspolitik at holde hånden under Kim Kielsen *”i en regering som hverken holder styr på økonomien eller tager sig af de konkrete problemer.”* Denne melding førte til, at Demokraatit opsagde den politiske samarbejdsaftale i kommunen. Partiet angav videre, at man ikke længere havde respekt for borgmesteren og hendes parti efter borgmesterens ageren i Tasiilaq-sagen, og hun valgte i konsekvens heraf at træde tilbage.

Asii Chemnitz Narup trådte ind i kommunalpolitik efter en længere karriere i landspolitik, herunder to perioder som landsstyremedlem. Hun valgtes i 2008 som formand for overgangsudvalget for Øst-Vestkommunen og blev ved det

første valg efter kommunalreformen 2009 valgt til borgmester i Kommuneqarfik

Sermersooq. Siden har Aii Chemnitz Narup opnået genvalg to gange, og ved begge valg har hun opnået det højeste antal personlige stemmer.

Ny borgmester i Kommuneqarfik Sermersooq er den 32-årige Charlotte Ludvigsen, som har været medlem af kommunalbestyrelsen siden 2015.

Foto: Kommuneqarfik Sermersooq

Oprydning på forladte militæranlæg indledt

Formanden for Naalakkersuisut Kim Kielsen og daværende miljø- og fødevarerminister Esben Lunde Larsen indgik i januar 2018 en politisk aftale om oprydning af forladte amerikanske militæranlæg i Grønland. Med aftalen afsætter Danmark 180 millioner kroner over 6 år til oprydning på forladte amerikanske militære anlæg.

I årene under 2. verdenskrig etableredes, i medfør af overenskomst af 9. april 1941 med USA om forsvaret af Grønland, en række landingsbaner og vejrstationer i Grønland. Anlæggene havde fællesnavnet Bluie. På Grønlands vestkyst etableredes Bluie West 1-9, og på østkysten Bluie East 1-5. En række af disse anlæg er fortsat i brug, herunder Narsarsuaq (Bluie West One), Kangerlussuaq (Bluie West Eight, Sondrestrom AFB) og Pituffik (Bluie West Six, Thule AFB). Under den kolde krig etableredes yderligere en

række anlæg, herunder Camp Century øst for Thule AFB og flyvarslingsystemet DEW line over indlandsisen.

Der er nedsat en dansk-grønlandsk styregruppe for den praktiske gennemførelse af opryddningsindsatsen. Styregruppen har udpeget Ikkatteq nær Tasiilaq (Bluie East Two) og Marraq syd for Nuuk (Bluie West Four) som de første to lokaliteter. Der skal hen over sommeren fjernes affald og foretages miljøscreeninger med henblik på vurdering af mulig forurening på lokaliteterne.

Foto: mst.dk

Grønlands Nationalmuseum har indledt en registrering af områderne med henblik på at afklare, om dele af anlæggene bør bevares som kulturlandskaber på grund af den historiske værdi.

Navne

Hans-Peder Barlach Christensen er tiltrådt som departementschef i Formandens Departementet med virkning fra 12. juni 2019.

Hans-Peder Barlach Christensen kommer fra en stilling som styrelseschef i selvstyrets socialstyrelse. Han har tidligere bestridt poster som kommunaldirektør i Aasiaat, direktør i

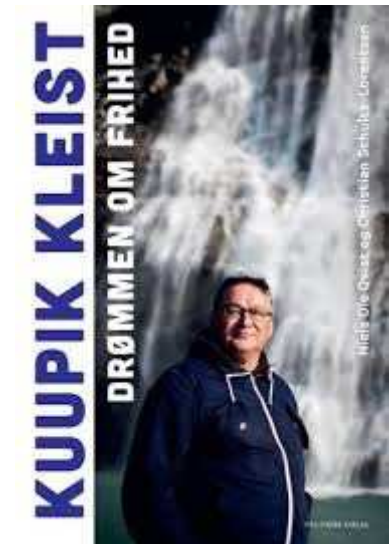
de grønlandske kommuners landsforening KANUKOKA og direktør i lønmodtagerorganisationen SIK.

Den ny departementschef er opvokset i Grønland og er fuldt grønlandsksproget. Han er uddannet etnograf ved Aarhus Universitet og har en lederuddannelse fra Henley Management School.

Hans-Peder Barlach Christensen afløser Søren Hald Møller, som har siddet i stillingen siden 2015.

Tidligere formand for Naalakkersuisut **Kuupik Kleist** er omdrejningspunkt for en ny bog, ”Drømmen om frihed”, som udkom i forbindelse med selvstyrets 10-års jubilæum den 21. juni. Bogen tager udgangspunkt i Kuupik Kleists historie og hans politiske liv og virke, og den belyser aktuelle temaer som selvstændighed, klimaforandringer, forholdet mellem Grønland og Danmark og forholdet til stormagterne.

”Drømmen om frihed” frihed er udgivet på Politikens Forlag og er skrevet af journalisterne Niels Ole Qvist og Christian Schultz-Lorentzen.

Ægteparret **Dorthe og Jens Kjeldsen** blev festligt modtaget, da de 15. juni ankom til Paamiut efter to års jordomsejling.

Turen startede fra Nuuk i juni 2017, og den har bragt Dorthe og Jens Kjeldsen gennem Nordvestpassagen til Alaska og til flere destinationer i Stillehavet, Afrika, Caribien og USA.

Store dele af jordomrejsen har kunnet følges på DR i programmerne ”Peitersen og Nordvestpassagen” og ”Peitersen og de store oceaner” i selskab med rejsejournalisten Erik Peitersen.

Mikaela Engell